

JEZIČNE ODREDBE U USTAVU SFRJ I SRH

Iz Ustava SFRJ, objavljenoga u Službenom listu SFRJ, br. 9 od 21. veljače 1974., i Ustava SRH, objavljenoga u Narodnim novinama, br. 8 od 22. veljače 1974., prenosimo članove i stavke u kojima se nalaze jezične odredbe.

Ustav SFRJ

Član 170., 1. stavak

Građaninu je zajamčena sloboda izražavanja pripadnosti narodu odnosno narodnosti, sloboda izražavanja nacionalne kulture te sloboda upotrebe svoga jezika i pisma.

Član 171.

Pripadnici narodnosti imaju, u skladu s ustavom i zakonom, pravo na upotrebu svog jezika i pisma u ostvarivanju svojih prava i dužnosti te u postupku pred državnim organima i organizacijama koji vrše javna ovlaštenja.

Pripadnici naroda i narodnosti Jugoslavije na teritoriju svake republike odnosno autonomne pokrajine imaju pravo na nastavu na svom jeziku, u skladu sa zakonom.

Član 214.

Neznanje jezika na kome se vodi postupak ne smije biti smetnja za obranu i ostvarivanje prava i opravdanih interesa građana i organizacija.

Zajamčuje se svakome pravo da u postupku pred sudom ili drugim državnim organima, organizacijama udruženog rada i drugim samoupravnim organizacijama i zajednicama koje u vršenju javnih ovlaštenja rješavaju o pravima

i obvezama građana upotrebljava svoj jezik te da se u tom postupku upoznaje s činjenicama na svom jeziku.

Član 243.

U oružanim snagama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije osigurava se, u skladu s Ustavom SFRJ, ravnopravnost jezika i pisama naroda i narodnosti Jugoslavije.

U komandiranju i vojnoj obuci u Jugoslavenskoj narodnoj armiji može se, u skladu sa saveznim zakonom, upotrebljavati jedan od jezika naroda Jugoslavije, a u njezinim dijelovima jezici naroda i narodnosti.

Član 246.

Ravnopravni su jezici naroda i narodnosti te njihova pisma na teritoriju Jugoslavije. U Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji u službenoj su upotrebi jezici naroda, a jezici narodnosti – u skladu s ovim ustavom i saveznim zakonom.

Zakonom i statutom društveno-političke zajednice te samoupravnim aktima organizacije udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica osigurava se ostvarivanje ravnopravnosti jezika i pisma naroda i narodnosti u službenoj upotrebi na područjima na kojima žive pojedine narodnosti te se utvrđuju način i uvjeti primjenjivanja te ravnopravnosti.

Član 247.

Jamči se svakoj narodnosti da radi ostvarivanja prava na izražavanje svoje narodnosti i kulture slobodno upotrebljava svoj jezik i pismo, razvija svoju kulturu i da radi toga osniva organizacije i uživa druga ustavom utvrđena prava.

Član 269.

Savezni zakoni i drugi propisi i opći akti donose se i objavljuju u službenom glasilu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, u autentičnim tekstovima na jezicima naroda Jugoslavije utvrđenim republičkim ustavima.

Savezni zakoni i drugi propisi i opći akti objavljuju se u službenom glasilu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije kao autentični tekstovi i na jezicima albanske i mađarske narodnosti.

Član 271., 4. i 5. stavak

U međunarodnom saobraćaju primjenjuje se načelo ravnopravnosti jeziku naroda Jugoslavije, a shodno — i načelo ravnopravnosti naroda i narodnosti.

Kad se međunarodni ugovori utvrđuju na jezicima zemalja ugovornica, ravnopravno će se upotrebljavati jezici naroda Jugoslavije.

Ustav SRH

Član 137., 2. i 3. stavak

Radi ostvarivanja ravnopravnosti naroda i narodnosti te slobode građana na izražavanje svojih nacionalnih osobitosti zajamčeno je svakom narodu i narodnosti i pravo da u skladu s potrebama zajedničkog života, socijalističkog razvoja i učvršćivanja bratstva i jedinstva slobodno i ravnopravno upotrebljava svoj jezik i pismo, da jezik naziva svojim imenom, da razvija svoju kulturu, odgoj i obrazovanje na svojem jeziku i da uživa druga ustavom utvrđena prava.

Radi ostvarivanja prava na slobodnu upotrebu jezika i pisma te izražavanja i širenja svoje kulture narodnosti mogu osnivati organizacije.

Član 138., 1. stavak

U Socijalističkoj Republici Hrvatskoj u javnoj je upotrebi hrvatski književni jezik — standardni oblik narodnog jezika Hrvata i Srba u Hrvatskoj, koji se naziva hrvatski ili srpski.

Iz člana 169.

U općini se naročito:

— osigurava primjena ravnopravnosti jezika i pisama naroda i narodnosti.

Član 293.

Autentični tekstovi saveznih zakona i drugih saveznih propisa i općih akata donose se i objavljuju u službenom listu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na hrvatskom književnom jeziku, latinicom.

Član 327., 4. stavak

Ako se jedinice teritorijalne obrane organiziraju od pripadnika narodnosti, u komandiranju i obuci u tim jedinicama upotrebljavat će se jezik te narodnosti.

Osим toga članovi Ustava SRH: 138., 2. stavak; 138., 3. stavak; 247., 1. stavak i 300. istovjetni su s članovima Ustava SFRJ: 246., 2. stavak; 171., 1. stavak; 170., 1. stavak i 214.

IMA LI VATROSLAV JAGIĆ ZASLUGA ZA HRVATSKI KNJIŽEVNI JEZIK?

(U povodu 50. obljetnice smrti)

Zlatko Vince

I.

Navršilo se pola stoljeća od smrti Vatroslava Jagića, velikoga hrvatskog slavista svjetskoga glasa, profesora slavenske filologije u Odesi, Berlinu, Petrogradu i Beču, koji se, nakon dugog života ispunjena radom i uspjesima, vratio mrtav u svoj zavičaj, rodni Varaždin, gdje mu je podignut i spomenik. Još je veći spomenik ostavio svojim djelima. To je golem broj istaknutih rasprava i knjiga kojima je pokrenuo, a katkada i konačno riješio važna pitanja iz slavenske filologije.

To je najprije njegov *Archiv für slavische Philologie*, što ga je pokrenuo u Berlinu i uređivao ga četrdeset i pet godina te izdao trideset i sedam omašnih knjiga (svaka po oko 600 strana) okupljajući oko toga tada središnjeg časopisa najistaknutije slaviste onoga vremena, ali ispunjavajući često i sam veći dio pojedinih svezaka. To su i mnogobrojna druga kapitalna djela kao *Povijest postanka crkvenoslavenskog jezika*, *Bolonjski psaltir*, *Povijest slavenske filologije*, *Glagoljsko pismo i traktat o runama kod Slavena*, *Život i rad Jurja Križanića* uz golem broj drugih radova. Njegova bi sabrana djela obuhvatila stotinu svezaka (svaki s oko 200 strana) kada bi se skupilo sve ono što je napisao ili redigirao. Nije bilo područja u slavenskoj filologiji u kojem nije sudjelovao s rezultatima katkada preciznijim i ingenioznijim od stručnjaka i za uža područja. Dugo je vremena bio najveći autoritet na području slavistike i »posljednji od onih znamenitih slavista koji su . . . ispunili svojim radom čitavo jedno stoljeće, dali slavenskoj filologiji toga vremena sadržaj i pravac i osvojili joj ravnopravno mjesto pored romanistike i germanistike u sklopu evropske filološke znanosti«. ¹

U ovom prilogu, međutim, neće biti govora o cjelokupnom znanstvenom radu Vatroslava Jagića. Radije će u »časopisu za kulturu hrvatskoga književnog jezika« postaviti pitanje: ima li Vatroslav Jagić zasluga i za naš književni jezik?

¹ Mihovil Kombol, Vatroslav Jagić (predgovor Izabranim kraćim spisima Vatroslava Jagića), Zagreb, Matica hrvatska, 1948.